

ДЕЧАНИ

У СВЕТАУ АРХЕОГРАФСКИХ ИСТРАЖИВАЊА





Dečani

IN THE LIGHT OF ARCHEOGRAPHICAL RESEARCH

COLLECTION OF PAPERS

BELGRADE 2012

ДЕЧАНИ

У СВЕТАЛУ АРХЕОГРАФСКИХ ИСТРАЖИВАЊА

ЗБОРНИК РАДОВА

БЕОГРАД 2012

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

Архимандрит др Сава Јањић
Анатолиј А. Турилов, инострани члан САНУ
Проф. др Гордана Јовановић
Проф. др Томислав Јовановић
Проф. др Јањис Какридис
Проф. др Бранислав Тодић
Радоман Станковић

СЕКРЕТАР ОДБОРА

Доц. др Драгана Новаков

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

Дејан Ристић

УРЕДНИК

Проф. др Татјана Суботин-Голубовић

РЕЦЕНЗЕНТИ

Анатолиј А. Турилов, инострани члан САНУ
Проф. др Војин С. Давић
Проф. др Наташа Драгин
Проф. др Гордана Јовановић
Проф. др Татјана Суботин-Голубовић
Проф. др Бранислав Тодић
Доц. др Драгана Новаков
Доц. др Зоран Ракић
Др Биљана Марковић
Др Јасмина Недељковић

EDITORIAL BOARD

Archimandrite Dr. SAVA JANJIĆ
ANATOLY A. TURILOV, SANU foreign member
Prof. Dr. GORDANA JOVANOVIĆ
Prof. Dr. TOMISLAV JOVANOVIĆ
Prof. Dr. YANNIS KAKRIDIS
Prof. Dr. BRANISLAV TODIĆ
RADOMAN STANKOVIĆ

SECRETARY OF THE BOARD

Doc. Dr. DRAGANA NOVAKOV

EDITOR-IN-CHIEF

DEJAN RISTIĆ

EDITOR

Prof. Dr. TATJANA SUBOTIN-GOLUBOVIĆ

REVIEWERS

ANATOLY A. TURILOV, SANU foreign member
Prof. Dr. VOJIN S. DAVIĆ
Prof. Dr. NATAŠA DRAGIN
Prof. Dr. GORDANA JOVANOVIĆ
Prof. Dr. TATJANA SUBOTIN-GOLUBOVIĆ
Prof. Dr. BRANISLAV TODIĆ
Doc. Dr. DRAGANA NOVAKOV
Doc. Dr. ZORAN RAKIĆ
Dr. BILJANA MARKOVIĆ
Dr. JASMINA NEDELJKOVIĆ

Објављивање публикације помогло је Министарство културе и информисања Републике Србије
This publication has been supported by the Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia

КА · ВЪС



САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	11
Анатолий А. Турилов К ИСТОРИИ БИБЛИОТЕКИ И СКРИПТОРИЈА ДЕЧАНСКОГО МОНАСТЫРЯ: ЗАМЕТКИ О РУКОПИСЯХ XIV В.	15
ANATOLY A. TURILOV ON THE HISTORY OF THE LIBRARY AND SCRIPTORIUM OF THE DEČANI MONASTERY: NOTES ON THE 14TH CENTURY MANUSCRIPTS	29
Катарина Мано-Зиси КЊИГЕ ХИЛАНДАРСКИХ ПИСАРА ДРУГЕ ПОЛОВИНЕ 14. ВЕКА У БИБЛИОТЕЦИ МАНАСТИРА ДЕЧАНА	35
KATARINA MANO-ZISI HILANDAR SCRIBES FROM THE LATE 14TH CENTURY IN DEČANI MONASTERY LIBRARY ...	41
Елисавета Мусакова ДЕЧАНСКИЯ ПСАЛТИР	61
ELISSAVETA MOUSSAKOVA THE DEČANI PSALTER	72
Бранислав Цветковић О МАРГИНАЛНОМ „УКРАСУ“ ДЕЧАНСКИХ РУКОПИСА ПОУКА АВЕ ДОРОТЕЈА	81
BRANISLAV CVETKOVIĆ ON MARGINAL “ORNAMENT” IN THE MANUSCRIPTS OF DISCOURSES OF ABBA DOROTHEUS FROM THE MONASTERY OF DEČANI	92
Јањис Какридис НЕКО БИ ПОМИСЛИО ДА СЕ БАРЕМ ДЕЛИМИЧНО САЧУВА ДОГМА О МОНАРХИЈИ: АНТИЛАТИНСКИ ТРАКТАТИ ВАРЛААМА КАЛАБРИЈСКОГ У СРПСКОСЛОВЕНСКОМ ПРЕВОДУ 14. ВЕКА	105
YANNIS KAKRIDIS MAN KÖNNTE MEINEN, DASS DIE LEHRE VON DER MONARCHIE BEWAHRT WIRD. DIE ANTILATEINISCHEN TRAKTATE BARLAAMS VON KALABRIEN IN DER SERBISCH-KIRCHENSLAVISCHEN ÜBERSETZUNG DES 14. JAHRHUNDERTS	114
Марко Скарпа РУКОПИС ДЕЧ. 75 И АСКЕТСКО-МОНАШКИ ЗБОРНИЦИ XIV ВЕКА	115
Марко Скарпа РУКОПИСЬ ДЕЧАНИ 75 И СБОРНИКИ АСКЕТИКО-МОНАШЕСКОГО СОДЕРЖАНИЯ	120
Климентина Иванова КАЛЕНДАРНИТЕ СБОРНИЦИ В СБИРКАТА НА МАНАСТИРА „ВИСОКИ ДЕЧАНИ“	121

Климентина Иванова	
КАЛЕНДАРНЫЕ СБОРНИКИ В СОБРАНИИ МОНАСТЫРЯ «ВИСОКИ ДЕЧАНИ»	135
Душица Грбић	
РЕДАКЦИЈСКЕ ОДЛИКЕ ПРОЛОГА СТИХОВНОГ МСПЦ ГРУЈИБ 167	
У ПОРЕЂЕЊУ СА ДВА ДЕЧАНСКА ПРОЛОГА	137
DUŠICA GRBIĆ	
REDACTION PROPERTIES OF THE VERSE <i>PROLOG FROM 167</i> IN RADOSLAV GRUJIĆ'S	
COLLECTION IN THE MUSEUM OF THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH COMPARED	
WITH TWO PROLOGS FROM THE MONASTERY OF VISOKI DEČANI	147
Зорица Витић	
ДЕЧАНСКИ И ГРАЧАНИЧКИ ПРЕПИС ЖИТИЈА СВ. АНТОНИЈА	149
ZORICA VITIĆ	
ON TWO SERBIAN MANUSCRIPTS OF <i>LIFE OF ST ANTONY</i>	
(DEČANI 101 AND ANAZU III C 22)	154
Томислав Јовановић	
ПРЕПИСИ АПОКРИФА У РУКОПИСНОЈ ЗБИРЦИ МАНАСТИРА ДЕЧАНА	157
TOMISLAV JOVANOVIĆ	
COPIES OF APOCRYPHA IN THE MANUSCRIPT COLLECTION OF THE DEČANI MONASTERY ..	162
Станоје Бојанин	
ПЕНИТЕНЦИЈАЛНИ САСТАВИ У ДЕЧАНСКИМ ТРЕБНИЦИМА № 68 И № 69	163
STANOJE BOJANIN	
THE PENITENTIALS OF THE DEČANI TREBNIKS № 68 AND № 69	180
Зоран Ранковић	
ЧИН ТАЈНЕ БРАКА У ТРЕБНИЦИМА ДЕЧАНСКЕ РУКОПИСНЕ ЗБИРКЕ	183
ZORAN RANKOVIĆ	
THE OFFICE OF THE HOLY SACRAMENT OF MARRIAGE IN THE EUCHOLOGION	
OF THE DEČANI MANUSCRIPT COLLECTION	190
Татјана Суботин-Голубовић	
МИНЕЈ ЗА ЈУЛ И АВГУСТ ИЗ ВРЕМЕНА КРАЉА МИЛУТИНА — РУКОПИС ДЕЧАНИ 32	191
TATJANA SUBOTIN-GOLUBOVIĆ	
MENAIION FROM THE TIME OF KING MILUTIN — MANUSCRIPT DEČANI 32	202
Мирјана Бошков	
ЛИК СТЕФАНА ДЕЧАНСКОГ У ИНТЕРПРЕТАЦИЈИ КРАЈА ЕПОХЕ НЕМАЊИЋА	
У ЛЕТОПИСИМА ХРИСТОФОРА РАЧАНИНА	203
Мирјана Бошков	
ОБРАЗ СТЕФАНА ДЕЧАНСКОГ В ИНТЕРПРЕТАЦИЈИ КОНЦА ЕПОХИ НЕМАНИЧЕЈ	
В ЛЕТОПИСЈАХ ХРИСТОФОРА РАЧАНИНА	215
Бранкица Чигоја	
ДЕЧАНСКИ НАТПИСИ — ДОПРИНОС ПРОУЧАВАЊУ ИСТОРИЈИ	
СРПСКОГ КЊИЖЕВНОГ ЈЕЗИКА	217
Бранкица Чигоја	
ДЕЧАНСКИЕ НАТПИСИ — ОБОГАЩЕНИЕ ИЗУЧЕНИЯ ИСТОРИИ	
СЕРБСКОГО ЛИТЕРАТУРНОГО ЯЗЫКА	229
Јасмина Недељковић	
О НЕКИМ ЈЕЗИЧКИМ ОСОБИНАМА РУКОПИСНЕ КЊИГЕ	
ПАРЕНЕСИС ЈЕФРЕМА СИРИНА (1337)	231

JASMINA NEDELJKOVIĆ ON CERTAIN LINGUISTIC TRAITS OF THE MANUSCRIPT OF PARENESIS OF EPHRAIM OF SYRIA (1337)	235
Наташа Драгин АУТОГРАФ ЗОГРАФА ЛОНГИНА У СВЕТАУ ЛИНГВОСТИЛИСТИЧКИХ ИСПИТИВАЊА (ДЕЧАНИ БР. 138)	239
Наташа Драгин АВТОГРАФ ЗОГРАФА ЛОНГИНА В СВЕТЕ ЛИНГВОСТИЛИСТИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ (ВИСОКИ ДЕЧАНИ №138)	250
Владимир Р. Поломац НАПОМЕНЕ О ПРАВОПИСУ И ЈЕЗИКУ ПОВЕЉЕ МОНАХИЊЕ ЈЕВГЕНИЈЕ (КНЕГИЊЕ МИЛИЦЕ) МАНАСТИРУ ВИСОКИМ ДЕЧАНИМА	251
Владимир Р. Поломац ПРИМЕЧАНИЯ О ПРАВОПИСАНИИ И ЯЗЫКЕ ГРАМОТЫ МОНАХИНИ ЕВГЕНИИ (КНЯГИНИ МИЛИЦЫ) МОНАСТЫРЮ ВЫСОКИЕ ДЕЧАНЫ	257
Драгана Новаков ЛИЧНО ИМЕ: МУЗАК/МУЗАЋ У ПОМЕНИКУ МАНАСТИРА ДЕЧАНА (XVI–XX ВЕК).....	259
DRAGANA NOVAKOV PERSONAL NAME: MUZAK/MUZAC IN THE MEMORIAL BOOK OF THE MONASTERY OF DEČANI ..	262
Гордана Јовановић–Татјана Катич–Александар Јаковљевић ПОРЕЂЕЊЕ ХРИШЋАНСКИХ И СЛОВЕНСКИХ ИМЕНА У ДЕЧАНСКОЈ ОБЛАСТИ НА ОСНОВУ ТУРСКОГ ПОПИСА ИЗ 1485. ГОДИНЕ И ДЕЧАНСКИХ ХРИСОВУЉА	267
GORDANA JOVANOVIĆ–TATJANA KATIĆ–ALEKSANDAR JAKOVljević COMPARING OF CHRISTIAN AND SLAVONIC NAMES IN THE DEČANI AREA BASED ON THE TURKISH CENSUS FROM 1485. AND DEČANI CHARTERS	277
Светлана Пејић СИТНИЦЕ ЗА ПОЗНУ ИСТОРИЈУ ДЕЧАНА — ПРЕМА ЗАПИСИМА У РУКОПИСУ НИКОЉАЦ 83 —	285
Светлана Пеич ДЕТАЛИ К ПОЗДНЕЈ ИСТОРИИ МОНАСТЫРЯ ДЕЧАНЫ – СОГЛАСНО ЗАПИСЯМ ИЗ НИКОЛЯЦ 83 –	290
Бранислав Тодић ДЕЧАНСКИ АРХИМАНДРИТ ЈОСИФ СТАНОЈЕВИЋ	297
BRANISLAV TODIĆ THE ARCHIMANDRITE OF DEČANI JOSEPH (JOSIF STANOJEVIĆ).....	307
Љиљана Пузовић ПИСАНИЈА МОНАХА МАНАСТИРА ДЕЧАНА У XVIII ВЕКУ НА ПРИМЕРУ ОПШТЕГ ЛИСТА (ДЕЧАНИ 154)	309
LJILJANA PUZOVIĆ PISANIYA OF DEČANI MONASTERY MONKS IN THE 18TH CENTURY ON THE EXAMPLE OF OPŠTI LIST (DEČANI 154).....	319
Ненад Идризовић НОВИ ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ КЊИГЕ ЗАКЛЕТВЕ ДЕЧАНСКИХ МОНАХА	337
NENAD IDRIZOVIĆ NEW APPENDIX FOR THE DESCRIPTION OF THE OATH BOOK OF DEČANI MONKS	344

ПОРЕЂЕЊЕ ХРИШЋАНСКИХ И СЛОВЕНСКИХ ИМЕНА У ДЕЧАНСКОЈ ОБЛАСТИ НА ОСНОВУ ТУРСКОГ ПОПИСА ИЗ 1485. ГОДИНЕ И ДЕЧАНСКИХ ХРИСОВУЉА

Гордана Јовановић–Татјана Катић–Александар Јаковљевић

811.16'373.231(497.115)

Апстракт. Окосницу овога рада чине антропоними хришћанске и словенске провенијенције који су забележени у околини Дечана, а потичу из два сасвим различита извора: из Дечанских хрисовуља (ДХ I, ДХ II, ДХ III) из XIV века и из турског дефтера насталог 1485. године. Захваљујући поређењу таквих извора могуће је пратити живот антропонима у једној пространој области која је улазила у састав дечанског властелинства и то у распону од прве половине XIV века па све до пред крај XV века.

Кључне речи: Дечанске хрисовуље, дечанско властелинство, Скадарски дефтер (1485. године), словенска имена, хришћанска имена.

З а ову прилику у раду се разматрају само одређена питања која се тичу антропонима у дечанској области и то из два извора који су и по свом хабитусу и по времену свог настанка различити. Међутим, они имају и суштинске заједничке елементе који омогућавају њихово поређење са одређеним циљем — да се утврди живот антропонима и патронима на поседима некадашњег дечанског властелинства у временском распону од прве половине 14. века, када је властелинство омеђено по наредби краља Стефана Дечанског, па све до пред крај 15. века када је овим територијама завладало Османско царство.¹

Село и манастир Дечани са околином налазили су се у зони турског утицаја још од првих деценија 15. века, успостављањем крајишта, са центром у Скопљу, тзв. Скопског крајишта. Крајиште је било привремени облик војне управе, на, практично више окупираном, него трајно запоседнутом подручју. Крајишки заповедници имали су задатак да непрестаним четовањима шире границе Царства, а колонизацијом турских номадских племена, етнички јачају османску власт на територији насељеној искључиво

* Гордана Јовановић, професор универзитета у пензији, gocarwsavka@yahoo.com; Татјана Катић, Историјски институт, Београд, tatjanakatic@gmail.com; Александар Јаковљевић, Историјски институт, Београд, ayakovljevic@gmail.com

Рад је настао као резултат истраживања на пројектима Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије: *Од универзалних царства ка националним државама. Друштвене и политичке промене у Србији и на Балкану* (Ев. бр. 177030) и *Средњовековне српске земље (13–15. век): политички, привредни, друштвени и правни процеси* (Ев. бр. 177029)

¹ Р. Ивановић, *Дечанско властелинство, историјско-географска обрада*, ИЧ 4 (1952–1953) 182–188; П. Ивић, М. Грковић, *Дечанске хрисовуље*, Нови Сад 1976, 13–17; М. Пешикан, *Из историјске топонимије Подримља*, Ономатолошки прилози II (1981) 1–92; М. Грковић, *Имена у дечанским хрисовуљама*, Нови Сад 1983, 4; М. Пешикан, *О ојсеју средњовековној дечанској властелинства*, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику 27–28 (1984–1985) 621–623; Г. Томовић, *Зайрнавска жупа*, Косовско-метохијски зборник 2 (1998) 1–11.

хришћанима. Током прве половине 15. века, територија Скопског крајишта знатно је проширена на северу и на западу. Од 1448. када је успостављена стална турска власт у средњовековној жупи Врхбосни и њеном граду Ходидједу, уобичајени назив за област која је обухватала велике делове данашње Македоније, Косово, Рашку и део Босне био је Скопско-босанско крајиште. На основу изворне османске грађе са сигурношћу се може рећи да је Скопско-босанско крајиште, као војно-управна формација наставило да постоји и после 1455, односно, 1459. године, а сигурно до пада Босне 1463. године.²

Не може се прецизно одредити време када је област којој је припадао манастир Дечани, укључујући и његову околину, потпала непосредно под турску управу. Опште је прихваћено да је 1455. означена као преломна година када је фактички престало стање двовлашћа на подручју некадашње територије Бранковића. У брзом следу догађаја који су уследили након пада Новог Брда (1. јун 1455) османске трупе су, трајно, запоселе југозападне просторе некадашње Деспотовине. Директних сачуваних података који би се односили на манастир Дечани укључујући и његову околину нема те се тек на основу других сачуваних извора посредно могу извести општији закључци.³ На велике промене које су се одиграле поменуте године указују и османски пописи настали већ током 1455. године који обухватају шире подручје југозападне Србије укључујући и Косово са Метохијом.⁴ Нажалост, нису сачувани у целини услед чега се не може свеобухватно сагледати опсег османских освајања.

Стварањем услова за увођење редовне османске власти, крајиште је расформирано и највећи део његове територије припао је Паша санцаку⁵, што потврђују и подаци из једног, до сада некоришћеног дефтера из 1477. године.⁶ Дечани и околина били су у саставу поменутог Паша санцака, судећи према овом извору, сигурно до средине 1480. а највероватније до 1481. или 1482. године када је основан Скадарски санцак коме ће и припасти.

² Н. Šabanović, *Bosanski pašaluk. Postanak i upravna podjela*, Sarajevo 1982², 25–37; А. Стојановски, *Крајишак осврћи на изворе и литеративу о Скопском крајишту*, Војне крајине у југословенским земљама у новом веку до Карловачког мира 1699, Београд 1989, 55–61.

³ М. Спремић, Ј. Калић, *Сулиман Мехмед II Освајач и Србија*, Историја српског народа, II, Београд 1982, 297–298; М. Шакопа, *Дечанска ризница*, Београд 1984, 52, нап. 50; М. Спремић, *Десетом Бугар Бранковић и његово доба*, Београд 1994, 429–433, 464; Б. Тодић, М. Чанак-Медић, *Манастир Дечани*, Београд 2005, 116–117.

⁴ Н. Šabanović, *Krajište Isa-bega Ishakovića. Zbirni katastarski popis iz 1455. godine*, Sarajevo 1964; *Oblast Brankovića. Opširni katastarski popis iz 1455. godine*, I–II, prir. Н. Hadžibegić, А. Handžić, Е. Kovačević, Sarajevo 1972.

⁵ Административна јединица — санцак, чији се центар током 16. века налазио у Софији који је тада обухватао широк географски простор — већи део данашње Бугарске, Македоније, северне Грчке и југоисточне Албаније. На челу Паша санцака налазио се беглербег Румелије.

⁶ Делимично сачуван, недатиран сумарни попис, без наслова, који се чува у Архиву Председништва Владе у Истанбулу у серији Тапу Тахрир дефтер, под редним бројем 5m (TD 5m), састоји се из 32 листа. Судећи према белешци на последњој, нунумерисаној страни, као и на основу примедби садржаних у тексту, закључујемо да је настао најкасније 882. године по хиџри, односно 1477. Сачуване стране односе се на области између К. Митровице и Истока (зеамет Сухо Грло), Ђаковице и Пећи (зеамет Дечани), југозападно од Ђаковице, између Белог Дрима и Проклетија (зеамет Алтун-или), Бихора и Рашке (зеамети Бихор, Трговиште, Брвеник и Власи Вукове земље). Уз уписане заиме и тимарнике стоји примедба да јашу за Паша санцак, што је доказ да се ради о попису једног дела овог највећег румелијског санцака. Овај извор решава питање места наведених области у војно-административној организацији Османског царства, а за неке од њих доноси и најраније демографске податке.

Попис Скадарског санџака, као једна од основних мера новоуостављене власти на трајно запоседнутом подручју, значио је уједно и реорганизацију ширег простора груписаног у оквиру новоустројеног санџака. Читав процес је окончан почетком 1485. г. када је дефтер поднесен на увид званичним органима централне власти.⁷ Османска држава је, што је већ довољно познато, током 15. и 16. века, унутар сваког од санџака као основне војно-управне јединице, систематски и периодично спроводила пописе становништва дефинишући тако њихове економске капацитете. Основна намена ових пописа била је да се одреде укупни приходи неке области који би потом у структури хасова, зеамета и тимара били распоређивани њиховим корисницима, тј. припадницима војно-управног апарата Османског царства.⁸ На такав начин је и престало да постоји некадашње велико властелинство манастира Дечана које је у највећој мери расподељено на уживање и издржавање спахијске војске⁹, док је сам манастир успео да задржи тек мање земљишне поседе у непосредној околини.¹⁰

Скадарским дефтером су обухваћене области на ширем географском простору — од горњег тока реке Лим и њених притока, планинских масива Комова и Проклетија, данашње северне Албаније, Метохије све до река КLINE и Белог Дрима преко којих се сливом Дрима област даље настављала према граду Скадру и ушћу реке Бојане у Јадранско море.¹¹ Како се и дечанско властелинство простирало „од реке Белог Дрима у Метохијско-призренској котлини до планине Комова у данашњој Црној Гори; те од Пећи до реке Валбоне у северној Албанији“¹² оно се највећим делом нашло у првом попису Скадарског санџака. Изван тога је остало неколико енклава које је манастир некада поседовао ван овог подручја, на територијама које су потпадале под суседне санџаке, попут Призренског или Вучитрнског; то се у раду не разматра, јер не постоје извори који одговарају времену настанка Скадарског дефтера.

Од посебног интереса је да се у попису Скадарског санџака, на подручју данашње Метохије, јавља зеамет Дечани што нам указује на то да је унутар војно-управног

⁷ Istanbul, Başbakanlık Arşivi [=BBA], *Tapu tahrir defterleri* [=TD] 17. Поменути дефтер, опширни по садржини, објављен је у преводу на албански језик (S. Pulaha, *Defteri i Regjistrimit të sanxhakut të Shkodrës i vitit 1485*, Tiranë 1974) у оквиру издања које укључује и посебно приређен текст оригинала транслитерираним арапским писмом које је коришћено у овом раду (S. Pulaha, *Le cadastre de lan 1485. du sandjak de Shkoder*, Tiranë 1974).

⁸ Вид. нпр. Н. İnalçık, *Hicri 835 Tarihli Süret-i Defter-i Sancak-i Arvanid*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi 1954, xi–xxxvi; X. Шабановић, *Турски извори за историју Београда. I, 1. Каџасџарски њојиси Београда и околине 1476–1566*, Београд 1964, xi–xxix.

⁹ Pulaha, *Le cadastre*, 9–10, 21, 23–24, 27, 58, 67, 71, 74, 83, 87–88, 104, 108–110, 262, 266–280, 358, 362, 371, 376–377, 382–383, 387, 414–420, 437–440, 442–443, 446, 448, 466–467.

¹⁰ О. Зиројевић, *Имање манастира Дечана у светлу њурских њојиса (1485–1582)*, Дечани и Византијска уметност средином XIV века. Међународни научни скуп поводом 650 година манастира Дечана, септембар 1985, Београд 1989, 407–413. Манастир је поседовао мање комплексе земље у селима Дечани, Црвени Брег (Црнобрег), Истинић и Лоћани.

¹¹ У складу са уобичајеном структуром приликом састављања, у дефтеру су прво пописани хасови султана (ушће реке Бојане), скадарског санџак-бега (нахије Пећ, Комнин — област Будимља, Комаран, вилајет Плав, нахије Куча и Белопавлића, Скадарска нахија и нахија Крајина). Даље следи попис 8 зеамета од којих 5 указује на ужу, или ширу географску одредницу — Сухогрно, Алтун-или (Алтин из ДХ), Дечани, Јошаница и Жаковић. Иза тога долазе пописи тимара у областима Пећ и Скадар и на крају следи попис војнука-хришћана Скадарског санџака у нахијама Пећ, Трговиште, Бихор и Клопотник за коју је назначено да припада Вучитрнском санџаку.

¹² Грковић, *Имена*, 14.

система постојала мања територијална јединица која је номинално задржала везу са некадашњим дечанским властелинством.¹³

Три Дечанске повеље (ДХ I, ДХ II, ДХ III) представљају најобимнији, најбогатији и најзначајнији извор за ономастичка истраживања у средњовековној српској држави, јер је у њима записано више од 13. хиљада ономастичких података¹⁴. У ДХ II и ДХ III попис је обухватио 45 села и заселака, један арбанашки и девет влашких катуна.¹⁵

Како Скадарски дефтер из 1485. г. укључује у свом попису и дечанску област, поређење ова два извора која су настала у распону већем од сто година изузетно је важно за утврђивање многих видова народног живота, почевши од броја насељених места, њиховог настајања или нестајања у овом временском распону, од броја становништва у појединим насељима које се у неким смањује а у неким повећава, што је од изузетне важности за дијахрона демографска истраживања.¹⁶ Важно је истражити и етнички и етносоциолошки састав становништва на овом простору.

Познато је, наиме, да су многе хипотезе о појединим народима и њиховим стаништима засниване баш на ономастичкој грађи (нпр. о Илирима). М. Пешикан истиче да се у првим сачуваним турским пописима идентификују углавном хомогене српске и арбанашке зоне са уским, граничним, измешаним појасом.¹⁷

Такође треба истаћи да се у односу на 14. век у јужном делу дечанског властелинства бележи напредовање арбанашког живља док је један део српских села пострадао у турској најезди. И поред тога ширење арбанашке зоне ни у 15. веку, на основу турских пописа, није достигло 10% територије садашњег Косова и Метохије.¹⁸

Поређење пописа из Дечанских хрисовуља и Скадарског дефтера из 1485. г. речито говори о извршеним етничким променама: део Алтина, који је у Албанији, постаје мешовита зона, док се према ДХ у њој налазе, скоро искључиво, само српска села; са друге стране у делу Алтина који се простирао између реке Рибнице и данашње границе према Албанији потпуно нестају носиоци српског (словенског) именованослова, а то су Власи Сремљани, и појављују се арбанашка насеља.¹⁹

Ови етничко-географски подаци потребни су како би се у потпуности сагледала ситуација у дечанској области у време кад је она читава под турском влашћу и управом а самим тим и састав именованослова тога краја.

Најпре основни и важни подаци: забележено је 2613 имена (у укупном збиру, који подразумева да се једно име може јавити и више пута); од овога броја хришћанска

¹³ Такође, у једном дефтеру цизје (главарина) из оквирно истог времена (1489–1491), Дечани (у преводу прочитано *Вечани*) се помињу као посебна област (вилајет), уп. *Турски извори за бугарската историја*, VII, съставили и коментирали Ст. Андреев, А. Велков, Е. Грозданова, София 1986, 106.

¹⁴ Грковић, *Имена*, 4.

¹⁵ *Истио*, 7.

¹⁶ Већина насеобина из ДХ присутна је и у Скадарском дефтеру из 1485. Убикацијом насеља из ДХ највише се бавио М. Пешикан који је на више места, у мери у којој је то омогућавало издање Скадарског дефтера, исправио погрешна читања код С. Пуљахе, уп. Пешикан, *Из историјске топонимије Подрмиља*, 63–92; *Исти, Зейско-хумско-рашка имена на њочейку њурској годџа*, Београд 1984, 195–246.

¹⁷ М. Пешикан, *Сџара имена из Доњеј Подрмиља*, САНУ, Одељење језика и књижевности, Одбор за ономастику, Ономатолошки прилози VII, Београд, 1986, 95.

¹⁸ *Истио*, 95.

¹⁹ *Истио*, 92.

имена чине 27% (707 имена), словенска 72.5%, (1894 имена) док су остала у бројчаном смислу сасвим занемарљива (0.5%).²⁰

ЖЕНСКА ИМЕНА

Оно што Дечанска повеља уопште нема, а турски попис из 1485. г. има, јесу женска имена. Истина, њихов број није велики — има их 75 на броју, али је драгоцен за изучавање женског именослова у 15. веку. Од њих су 60 народна и 15 хришћанска. Наводимо нека од имена; најпре народна: *Арменка (Јарменка), Беља* (можда хип. од *Белосава*), *Белосава, Бојосава, Боја, Бојка, Бренисава, Влада, Власа, Војна, Вукица, Вукосава, Даница, Добра, Мира, Оливера (Оливира)*²¹, *Рада, Радисава, Ружа, Сјоја*. Најфреквентније име је *Оливера* (Оливира) (10), *Вукосава* и *Милица* (по 4 потврде) и *Боја* (3 потврде). Остала се бележе са још мањим бројем потврда.

Од хришћанских имена бележимо: *Ђура, Ђурка, Ивана, Ивша, Јелена, Јерина, Мара, Пејра, Сјейана, Текла, Тодора*. Имена *Јелена* и *Мара* имају по 3 потврде. Остала се јављају по једанпут.

Словенска женска имена која се јављају у овом турском попису несумњиво сведоче о превази словенске антропониције и ту на првом месту долазе 1) сложенице типа: *Белосава, Видосава, Владисава, Вукосава, Марисава* итд. са другим сегментом *-сава*, а не *-слава*, што ће се видети и код мушких имена овога типа; потом 2) другу групу имена чине хипокористици типа: *Влада* (вер. од *Владисава*), *Мира* (од нпр. *Миросава*), *Беља* (вер. од *Белосава*), *Сјоја* (вер. од *Сјојисава*), итд.

НАРОДНА МУШКА ИМЕНА

И кад је реч о мушком именослову словенска имена имају апсолутну превагу. Изабрали смо, као пример, пет најфреквентнијих словенских имена и њихов редослед учесталости је следећи: 1. *Радич* (155; 8.2%), *Божидар* (121; 6.4%), *Бојдан* (105; 5.6%), *Радосав* (92; 4.9%), *Вук* (67; 3.5%). Ових пет имена чине 28.5 % укупног словенског фонда.

ИМЕ И ДИЈАЛЕКАТ

Једно веома маркантно сведочанство дијалекатске провенијенције јесте прелазак *л > о* на крају слога и на крају речи па према томе и имена типа: *Миоша* (< *Миљша*), *Миоко* (< *Милко*), *Миоман* (< *Милман*), *Миокуш* (< *Милкуш*: за шта имамо потврду *Рајан Миокуш, Бојдан син Миокуша* и *Радосав Миокуш*, без споне „син“), *Радмио* (< *Радмил*).

²⁰ Поједина имена су исправљена у односу на Пуљахина читања, с тим да разике нису посебно наглашаване у тексту. На погрешно читање појединих словенских имена указано је непосредно по објављивању дефтера, вид. Н. Kaleši, *Selami Pullaha, Defteri i Regjistrimit të sanxhakut të Shkodrës i vitit 1485 (Popisni defter skadarskog sandžaka iz 1485. godine)* Akademia e Shkencave e R.P. të Shqipërisë, Instituti i Historisë I-II, Tiranë 1974, Jugoslovenski istorijski časopis 1-2 (1975) 199-201.

²¹ Могуће је да лик *Оливира* (и мушко име *Олибир*) треба довести у везу са фонемом *jaii* (џ).

Јављају се, међутим, и варијанте: *Милко* (са неизмењеним *л* ум. *Миоко*), *Радмил* (такође са неизмењеним *л* на крају речи, ум. *Радмио*), патронимик *Милишић* (а не *Миошић*).

О чему ови примери сведоче? Сведоче о томе да процес преласка *л > о* у време кад настаје овај турски попис, одн. у последњим деценијама XV в. још увек траје и да призренско-јужноморавски дијалекат и на почетку турскога доба суделује у штокавским језичким процесима.

Прелазак вокалног *л > у* дефтер из 1485. г. потврђује да је то већ завршен процес. О овоме сведоче и имена топонима. Пошто су тема нашега рада имена наводимо потврде имена од старе основе *Влк-*. У читавом дефтеру нема примера са неизмењеним *л*, наиме свуда се основа *влк-* бележи као *vk-* (*vkosav, vkašin, vksan*) са неким редукованим вокалом између *в* и *к* што је прочитано као *у*, а то потврђују и српски извори.

Отприлике напореда са овим процесом долазило је и до упрошћавања сегмента *-слав* у *-сав*, што је штокавски развој, и велики број потврда сведочи да је у дечанској области овај процес упрошћавања практично био завршен на почетку турскога доба: нпр. *Бојосав, Бојисав, Бренисав, Владисав, Вукосав*. Овај творбени тип посведочен је у свим анализираним насељима. Исти је случај и са женским именима, о чему је већ било речи.

Значајна је, у смислу дијалекатске маркираности, замена полугласника са *а*; она спада у штокавске одлике и несагласна је са данашњим призренско-јужноморавским дијалектом; таква су, на пример, имена: *Бојавац, Покрајац*, од хришћанских имена: *Ђурађ*.

ИМЕНСКА ФОРМУЛА У ДЕЧАНСКОЈ ОБЛАСТИ

Презимена у данашњем схватању и поимању тога термина нису забележена у попису из 1485. г. Бележе се патроними, одн. ближа одређења по оцу (очинства), али у сасвим ограниченом броју и творе се патронимичким наставком *-ић*: *Дабижив Бојојевић* (*Бојојев-ић*), *Вукоја Вучић, Никола Мршић, Иван Појовић* (*Пој-ов-ић*) итд. У дечанској области, како сведочи број забележених потврда (а наведено је само неколико примера) овај патронимички тип није био продуктиван.

Осим патронима на *-ић* за ближа одређења уз лично име употребљавају се и а) занимања, нпр.: *Никола колар, Рајчин ковач, Сїјаниша јоведар* (потом б) ближе одређење по очевом занимању: *Никола син јоја, Радоња син инајдера*, или по личном занимању: *Пава јој, Сїјейан јој*, такође в) социјални статус, веома често: *Радосав сиромас*; и на крају, г) веома је распрострањено ближе одређење помоћу лексеме *јришлац* 'дошљак', како би се одвојили староседеоци од оних који су у том насељу дошљаци, нпр.: *Вукосав јришлац, Димитри јришлац, Радич јришлац*, па се чак означава и да је неко син дошљака: *Тодор син јришлагаца*. Очигледно да су неки друштвено-економски разлози наметали овакву поделу на староседеоце и дошљаке.

Најраспрострањенија именска формула у овоме попису јесу имена са везивним елементом „син“, „брат“ и без међусобног везивног елемента, без споне²²; а) у првом случају и лично име и очинство, одн. одређење по оцу, налазе се у неизмењеном, рецимо тако, номинативном облику, нпр.: *Божидар син Радич* (одн. син *Радича*), *Вукоја*

²² *Исїо*, 85.

син *Доброје* (одн. син *Доброја*), *Дмиѿар* син *Дабижив* (одн. син *Дабижива*), *Рагич* син *Вукосав* (одн. *Вукосава*), *Нико* његов *брајѿ*, *Рагич* брат *Рагоња* (одн. *Рагоње*) *б*) у другом случају изостаје везивни елеменат па имамо: *Божидар Вукосав* (одн. *Божидар* син *Вукосава*), *Ђуро Јован* (одн. *Ђуро* син *Јована*), итд.; такође, *в*) веома је присутна и посесивна творба: *Вуја син Бојосаљ* (одн. син *Бојосављев*), *Вук син Рагисаљ* (одн. син *Рагисављев*); у дефтеру је дато у лику *l* нпр. *Vogosal*. Бележи се и посесивни облик без споне: *Рагоња Миросаљ*: (одн. син *Миросављев*), *Сѿејан Рагисаљ* (одн. син *Рагисављев*), а у занимљиве примере треба навести и: *дашѿина Бојосаља* (*Бојосављева дашѿина*); Среће се, међутим, и потврда са *-саљ* у првом имену: *Бојосаљ Рагосаљ* (*Бојосаљ* син *Рагосављев*), *Бојосаљ* син *Младен* (*Бојосаљ* син *Младенов*); *Рагисаљ* његов *брајѿ*; са суф. *-слав* имамо три потврде: *Рагислав Груб(ѿ)ча Рагослав* син *Радивоја*, *Првослав* син *Зекана*.

Посесивни модел и модалитети његове употребе — са споном и без ње — могли би говорити у прилог претпоставци да су пописивачи односно писари били људи који су знали српски језик (одн. били исламизовани Срби) и овакав начин ближег одређења, одн. именовања људи био им је близак и обичан тако да нису спроводили никакву унификацију у корист два преовлађујућа модела, а то су, поновимо још једном, оба облика номинативног типа, са споном или без ње. У случају дефтера скадарског санѿака из 1485. г. то заиста јесте био случај. Особа задужена за попис становништа на терену се звала Сулејман син Абдулаха — *божији слуѿа* (што директно указује на хришћанско порекло) који је притом био и ослобођени роб великог везира Махмуд-паше.

Уосталом, у овом турском попису сусрећемо и друге посесивне облике, који могу бити очинства; то су пре свега облици на *-ин*, *-ов*, *-ев*. Они су малобројни, али их вреди поменути, јер сведоче о једном процесу који је у настајању на штокавском терену. Одмах скрећемо пажњу на могуће недоумице приликом одређивања да ли је неки облик посесив или самостални облик личног имена. Такви би били примери типа: *Димиѿар син Бојчин*, *Божидар Милчин* (без „син“).

Име *Бојчин* потврђено је код М. Грковић²³ на једном месту само са квалификативом *слов.*, док на другом даје напомену да оно може бити изведеница од хип. *Бојче+ин*, или *Боја* (< Богдан, Богослав) + *чин*. Кад је реч о имену *Милчин* М. Грковић је слично поступила, док је на другом, уз име *Милчинь* ставила напомену да оно може бити изведеница од осн. *мил-* (>*Милослав* и сл.) + *-чин*, или је настало од имена *Милча* + *-ин*. У турском попису из 1485. г. посведочена су, сасвим спорадично, са по једном потврдом, имена: *Бојча*, *Милча*. Посведочена су, међутим, имена, али опет са по једном потврдом: *Гојчин*, *Добрачин*, *Рајчин*.

Једанпут је посведочен суф. *-ов* : *Ђура Пејров*

Посведочен је и суфикс *-ев*: *Никола син Дабојев* (*Дабоје*)

Спорадично је посведочен посесивни генитив у функцији очинства: *Ђукан син Покрајца* (*Покрајац* — име посведочено у овом дефтеру), и генитивни облик *Пеја* син *Белосава*.

²³ Грковић, *Имена*, 159.

НАЈЧЕШЋЕ СЛОВЕНСКЕ ОСНОВЕ

Бої-; сложена имена: *Боїдан, Боїосав (-саљ; слав*)*²⁴

деривати: *Боїа, Боїавац, Боїина, Боїој, Божић*. У ДХ, према речима М. Грковић, веома су фреквентна сложена имена типа: *Боїдан, Боїослав, Боїужив*, а веома су бројни и деривати, много бројнији него у нашем дефтеру.²⁵

Бран-; сложена имена (творбене варијанте): *Бранисав, -саљ, -слав*.

дериват: *Бранко*. У ДХ бележи се само име Бранислав (у том творбеном лику).²⁶

Брай-; нема сложених имена типа: *Брайивој, Брајограј* итд.

деривати: *Брай, Браја, Брајо, Брајоје*. У ДХ бележи се велики број како сложенница тако и деривата — скраћеница и изведеница.²⁷ У нашем дефтеру само четири, док сложених имена, као што се види, уопште нема.

Вук-; сложена имена: *Вукосав, -саљ, -слав*, поред основног *Вук*;

деривати: *Вуја, Вујан, Вука, Вукас, Вукац(ч), Вукашин, Вукман, Вукоја, Вукча, Вукша, Вучеја, Вучић, Вучихна*. У ДХ бележе се два сложена имена: *Влкооча и Влкослав* и нешто више деривата.²⁸

Добр-; сложена имена: *Добросав, -саљ, -слав*;

деривати: *Добра, Добрић, Доброј, Доброје*. Веома је упадљиво да се у ДХ бележи велики број сложених имена типа: *Добромир, Добрислав, Добробуд, Добровој ијд*. као и велики број деривата типа: *Добран, Добрашин, Добраш, Добрен, Добренко, Добреја* итд.²⁹

Мил-; нема сложених имена од ове основе, док су она у ДХ веома добро посведочена — нпр.: *Милосј, Милбрај, Милдрај, Милобрај, Милослав* итд.,³⁰ свакако пре преласка л>о.

²⁴ У раду смо објединили потврде са -сав,-саљ, потенцијално -слав. М. Пешикан и Д. Бојанић третирају суф. -саљ као искључиво посесивни. Међутим, наша грађа не даје на то питање сасвим јасне одговоре; наиме, налазимо потврде типа: Божидар Вукосав (одн. син Вукосава, Вукосављев син) (Истинић); Дмитри син Радосав (одн. син Радосава, Радосављев син) (Долњи Буњани) поред: Михач син Богосаљ (Богосављев син), Новак син Радисаљ (Радисављев син), Вук син Милосаљ (Милосављев син; отац се зове Милосаљ или Милосав (?)) (Лоћани)); а налазимо и потврду: баштина Богосаља, што је раније већ наведено (баштина Богосава, Богосављева баштина, или је Богосаља ген. од Богосаљ ?); Такође наилазимо на примере типа: Вукосав син Радосав и у истом месту: Покрајац син Радисаљ (Град). У примерима које наводе М. Пешикан и Д. Бојанић налазимо с једне стране: Милча Вукосав (син Вукосава, Вукосављев син), Радич Радосав (син Радосава, Радосављев син), (М. Пешикан, Д. Бојанић, Попис заорјенског племена Риђана с краја XV века, Зборник за оријенталне студије 1, САНУ, Београд 1992, 73), али и: Вук Радосаљ, Иван Радосаљ (синови Радосава, Радосављеви синови) и у истом селу (Загуљ): Димитри Радосав, Радој Радосаљ (Исто, 75).

²⁵ Грковић, *Имена*, 46–47.

²⁶ *Исјо*, 47.

²⁷ *Исјо*, 47–48.

²⁸ *Исјо*, 50.

²⁹ *Исјо*, 54.

³⁰ *Исјо*, 60.

деривати: *Миладин, Милак, Милан, Миланко, Милашин, Миле, Милен, Милеџа Милеш, Милија, Милић, Милко, Миловић, Милош, Миокуш (Милкуш ?), Миоша (Милша ?), Милун, Милча (Миоча ?)*. И у ДХ деривати су веома бројни.³¹

Мир-; сложена имена: *Миросав, -саљ, -слав, Сџанимир*.

деривати: *Мира/е*. Веома слаба деривација док је у ДХ много боље посведочена, нпр.: *Мирад, Мирак, Миран, Мире, Миреч* итд.³²

Раг-; сложена имена: *Рагивој, Рагисав, -саљ, Рагмил, Рагомиј, -миљ (?), Рагомир, Рагосав, -саљ*.

деривати: *Рада, Радак, Раган, Рагашин, Рагко, Рађ, Раја, Рајко, Раге, Раген, Рагенко, Рагеџа, Рагеш, Рагина, Рагинко, Рагич, Рагиша, Рагман, Рагован, Рагој, Рагоје, Рагојко, Рагоџа, Рагоша, Рагул, Рагун, Рајчин, Рајша, Раша*.

У ДХ посведочен је већи број сложених имена него у турском дефтеру, али кад је реч о дериватима и један и други извор имају велики број потврда.³³

НАЈЧЕШЋА ХРИШЋАНСКА ИМЕНА

Дмиј'р — народни облик. По свој прилици изговарало се *Дмијџр*. Нема облика *Миј'р* где је иницијално *Д* испало.

деривати: *Димийџраш, Димийџрашин, Димийџри, Дмиј'р, Дмијџри*³⁴

Ђур'ђ (*Ђурађ*) — основно име. По свој прилици изговарало се *Ђурађ*.

деривати: *Ђорђи, Ђукан, Ђура, Ђураш, Ђурашин, Ђуриц, Ђурица, Ђурка, Ђурко*.

Иван — основно име.

деривати: *Иваниш, Иваш, Иванко, Ивко*. У већини средњовековних споменика јавља се облик *Иван*. Касније се јавља и *Јован*, али су онда код Срба то постала два различита имена, иако је то једно те исто име само преузето или из грчког или из латинског језика. М. Грковић, према Вуку Караџићу, наводи да су се две рођене сестре звале *Јована* и *Ивана*.³⁵

Јован — основно име.

деривати: *Јова, Јоца*.

Никола — основно име.

деривати: *Ника, Нико, Никша*.

Сџејан — народни облик у односу на књишки и календарски *Сџефан*; добијен је супституцијом ф:п.

деривати: *Сџеја, Сџејко, Сџејо, Сџејоје*.

³¹ *Исџо*, 60.

³² *Исџо*, 60.

³³ *Исџо*, 63–64.

³⁴ *Исџо*, 97.

³⁵ *Исџо*, 101.

Тогор — основно име. Код М. Грковић име није посведочено.³⁶

дериват: само један — *Тогориц*. Име *Тогор* доста је често (око 30 потврда), али са практично незаступљеном деривацијом.

Кад је о хришћанским именима реч веома је уочљива слаба деривација у односу на деривацију заступљену у словенском ономастикону. Чак и после толико година од христијанизације међу српским народом је вековима словенски именослов имао превагу и осећао се као свој, што се види не само по његовој учесталости него и по творбеној способности — да гради велики број изведеница, скраћеница, хипокористика.

Иначе, по фреквенцији редослед наведених хришћанских имена (између 20 и 120 потврда) био би следећи: *Никола*, *Стејан*, *Јован*, *Ненко* (*Нико/Пејко*), *Дмиј'р* (*Дмијар*), *Ђура*, *Тогор*, *Иван*, *Ђур'ђ* (*Ђурађ*).

*

У овом раду покушали смо да представимо словенску и хришћанску антропониимију на омеђеном простору српске средњовековне државе — област Дечана, у одређеном временском периоду — друга пол. XV века; материјал смо поредили са антропониимијском ситуацијом на простору дечанског властелинства у XIV веку. Из тога смо извели, по нашем мишљењу, један од веома важних закључака: словенска антропониимија има несумњиву превагу над хришћанском, а табеларним приказом представили смо фреквенцију имена, издвајајући по пет најучесталијих, словенских и хришћанских, лоцирајући их и у оквиру одређених територијалних целина.

Сматрамо да овако разврстан и сређен материјал, снабдевен и одређеним коментарима, може послужити многим научним дисциплинама за даља истраживања.

³⁶ *Исџо*, 180.

COMPARING OF CHRISTIAN AND SLAVONIC NAMES IN THE DEČANI AREA BASED
ON THE TURKISH CENSUS FROM 1485. AND DEČANI CHARTERS

GORDANA JOVANOVIĆ–TATJANA KATIĆ–ALEKSANDAR JAKOVLJEVIĆ

It is a happy circumstance that having before us Dečani Charters and the Turkish census of the Skadar Region from 1485, we can make a reliable list of Slavonic and Christian names. These were commonly used across the spacious area of the Dečani feudal estate from the first half of the 14th century almost to the end of the 15th. With the help of the chart appended to this work, it is possible to follow the frequency of the names used, not only in this region as a whole, but also in particular residential areas and zones. The conclusion is that Slavonic names are predominant over Christian, which derives from the fact that the Serbs of that region, even throughout the Turkish rule, have stayed true to their traditional Slavonic (and Serbian) names.

ПРИЛОЗИ

НАРОДНА ИМЕНА

Име	Учесталост	Име	Учесталост
Бежан	3	Бошко	4
Бела	1	Брајан	12
Беловац	1	Брајин	1
Белосав (-саљ;-слав*)	2	Бранисав (-саљ;-слав*)	1
Беља	4	Бранко/Брајко/Братко	32
<i>Берилич/-ћ</i>	1	Браншић	1
Берисав (-саљ;-слав*)	14	Брат	1
Берко	1	Брата	4
Берковић	1	Братељ	1
Берош	1	Братеновић	1
<i>Бобза (Bobza)</i>	2	Брато	1
Бога	1	Братоје	1
Богавец	9	Братоња	1
Богдан	105	Братул	1
Богил	1	Бренисав (-сал;-слав*)	5
Богина/-ја	1	Будак	1
Богих	1	Величко	2
Богој	4	Велишић	1
Богоје	1	Велко (Вељко)	1
Богосав (-саљ;-слав*)	27	Вечерин	12
<i>Бодричко</i>	1	Видак	1
Божа/Бора	4	Видко	1
Божидар	121	Видосав	1
Божих	8	Вилић (Vilik)	1
Божихко	1	Виша	5
Божко	5	Вишалић	1
Боја	6	Влад	1
Бојан	1	Влада	2
Бојанић	1	Владимир	2
Бојисав (-сав;-слав*)	1	Владисав (-саљ;-слав*)	14
Бојић	2	Владоје	1
Бојко	15	Влаја	1
Бојковић	1	Влајевић	1
Бојник	1	Влајко/Влатко	24
Бојо	1	Влатковић	1
Бојча	3	<i>Влахић</i>	1
Бојчин	1	Влашевић	1
Бојчић	1	Војин	1
Боља	1	Војнан	1
Бољин	2	Војчин	2
Боришко	1	Вуја/Воја	8
<i>Борјач</i>	1	Вујан	2
Боса/-ша	7	Вујица	1
		Вујко	1

Вук	67	Добрић	1
Вука	1	Доброј	3
Вукас	13	Доброје	1
Вукац (-ч?)	7	Добросав (-саљ;-слав*)	5
Вукашин	47	Добрчин	1
Вукеља (вер. од Vvlyā)	1	Драгаш	1
Вукић	1	Драгош	3
Вукман	6	Дражин	1
Вуко	1	Драшко	1
Вукосав (-саљ;-слав*)	36	Дрман	2
Вукослав	1	Друг	1
Вукота/-је	25	Дуја	2
Вуксан	21	Дујко	7
Вукча	13	Дука	1
Вукша	1	Дукан	1
Вуча	1	Душман	2
Вучета	3	Ђец (Geç)	1
Вучић	13	Живко	5
Вучихна	1	Загорац	1
Вучко	6	Зорко	1
Гојан	2	Зуб	1
Гојчин	1	Зубко	2
Гојшин	1	Јунак	1
Гора	1	Кайшалина	1
Горан	1	Ковач	3
Гоша	1	Косан	1
Гргур	1	Крагуј	5
Груба	1	Краљ	2
Грубан	9	Краљић	1
Грубач	5	Куман	1
Грубча	2	Куш/Кос (Kuş)	1
Грубчић	1	Лала/-е	3
Даба	3	Лушко	1
Дабижив	33	Љубко	1
Дабко	2	Малеза (Mâlezā)	1
Дабле	1	Малиша	1
Дабоје	1	Малко	2
Дајчо	1	Марћен	1
Данко	1	Мекша	2
Деја	1	Менко	1
Дејан	4	Миладин	2
Ден (Den)	1	Милан	3
Детош	1	Миланко	1
Дивко	1	Милашин	1
Динче	1	Миле	3
Добра/-е	3	Милен	6
Добран	3	Милета	1
Добрашин	5	Милија	1

Милич/-ћ	4	Прибац	2
Милко	1	Прибил	23
Милован	1	Прибић	1
Миловић	1	Прибич/-ћ	1
Миросав (-саљ;-слав*)	4	Прибо	5
Милош	8	Прибој	3
Милун	1	Прибоје	1
Милча/Милчин	1	Прибојевић	1
Милшић	1	Прија	5
Миоко (Милко)	2	Пријезда	5
Миокуш (Милкуш)	3	Прица	1
Миоман (Милман)	5	Продан	2
Миоша (Милша)	1	Рад	5
Мир	1	Радак	9
Мира/е	3	Радан	2
Мираден	1	Радановић	1
Мирак	1	Радач	2
Мирко	4	Радашин	16
Миросав (-саљ;-слав*)	11	Раде	3
Мирча	1	Радеља	2
Младен	11	Раден	1
Младенко	1	Раденко	8
Момчил	1	Радета	1
Мркша	1	Радеш	3
Мршић	1	Радивој	25
Мршут	1	Радин	1
Ненада	7	Радина	6
Нешић	1	Радинко	1
Никеза	1	Радисав (-саљ;-слав*)	55
Нина/е	1	Радислав	1
Новак	31	Радић	1
Обрад	6	Радич	155
Оливир	23	Радиша	2
Олко	2	Радко	1
Остоја	1	Радман	2
Пал	1	Радмијо	2
Пеја	3	Радмил	5
Пејач	1	Радован	37
Перко	1	Раговац (<i>Râdîvçâ</i>)	1
Петош	1	Радој/-уј	3
Пиљак	5	Радојко/-ујко	3
Површко	1	Радомиј (-миљ)	1
Покрајац	5	Радомир	2
Пољашин	2	Радоња	62
Пометко	4	Радосав (-саљ;-слав*)	92
Поповић	1	Радосалић	1
Пребил	1	Радослав	1
Прејко	3	Радота/-је	5

Радохна	36
Радоша/Радуша	3
Радул	3
Радун	3
Рађ	5
Раја	1
Рајак	2
Рајан	3
Рајић	1
Рајко	39
Рајчин	2
Рајша	1
Рак	1
Рако	1
Рале	1
Ралин	1
Ралко	1
Рахој	1
Рача	2
Раша	16
Рашић	1
Рашко	4
Слав	2
Славко	2
Спале/Стале	1
Срдан	1
Стајко	1
Станмир	1
Станисав (-саљ;-слав*)	1
Станиша	5
Станко	1

Стоја	12
Стојан	3
Стојисав (-саљ;-слав*)	1
Стојко	2
Страхиња	1
Стрезман	1
<i>Сушан (Şûsân)</i>	1
Тануш	1
Тихосав (-саљ;-слав*)	1
Тоља	2
Томаш	1
Угљеша	3
Херко	1
Хранчић	1
Хрња	1
Цветко	4
Цреп	2
<i>Чрн</i>	1
<i>Андил/-љ (Andil)</i>	1
<i>Бејрин (Пелејрин ?)</i>	1
<i>Çenkê (Çngê)</i>	1
<i>Çik</i>	1
<i>Gege</i>	1
<i>Oviç</i>	1
<i>Preşçik</i>	1
<i>Prin</i>	1
<i>Pûçâk</i>	1
<i>Smonen/Simonin</i>	1
<i>Söyâk/Sûyâk</i>	1
<i>Şregin</i>	1

КАЛЕНДАРСКА ИМЕНА

Име	Учесталост
Арсеније	1
Васиљ	2
Васко	1
Давид	1
Дамјан	7
Димитраш	1
Димитри	8
Дмитар	46
Дмитрашин	2
Доменко (вер. Доминик)	1
<i>Ђерџаш (Gergâş)</i>	1
Ђон	6

Ђорђи	1
Ђура	43
Ђурађ	5
Ђуран	1
Ђураш	2
Ђурашин	15
Ђурђ	24
Ђурђевић	1
Ђурен	1
Ђурић (-ч)	1
Ђурица	7
Ђурко	7
Ђуро	1

Иван	29
Иваниш	6
Иванко	4
Илија	3
Јова	1
Јован	67
Јоца	1
Јоцко	2
Костадин	3
Лазор	2
Лека	3
Лекач	2
Лукач	4
Љеш	3
<i>Марије (Márye)</i>	1
Марин	2
Марко	14
Матеј	2
Михаил	1
Михајло	9

Михат	1
Михач	2
Михоје	1
Ненко/Нинко/Нико/Петко	58
Никола	121
Никша	2
Пава	3
Пави	1
Пахомије	1
Петак	1
Петар	6
Петко	8
Петри	1
Сава	1
Степа	5
Степан	96
Степко	6
Степо	3
Степоје	2
Тодор	31

ДЕЧАНИ И ОКОЛИНА

Пет најчешћих календарских имена	
Име	Учесталост
Никола	58
Јован	50
Степан	45
Ненко/Нинко/Нико/Петко	32
Ђура	23

Пет најчешћих народних имена	
Име	Учесталост
Божидар	65
Радич	64
Богдан	52
Радосав (-саљ;-слав*)	39
Вук	26

У области Дечана је забележено укупно 258 имена, хришћанских и народних. Календарских је укупно 74, док је народних 211 од чега је 15 патронимика.¹ Укупан број носилаца имена износи 1149 од чега је 795 народних имена (69%) и 354 календарских (31%).

ОБЛАСТ АЛТИН

Пет најчешћих календарских имена	
Име	Учесталост
Никола	26
Ненко/Нинко/Нико/Петко	20

Пет најчешћих народних имена	
Име	Учесталост
Радосав (-саљ;-слав*)	33
Божидар	24

¹ Вучић, Божић, Божић, Бојић, Вишалић, Влатковић, Влашић, Влашевић, Добрић, Краљић, Нешић, Прибић, Прибојевић, Радановић, Рашић.

Дмитар	19	Радич	24
Степан	11	Богдан	21
Ђура	10	Радован	14

У области Алтин је забележено укупно 124 појединачних имена, хришћанских и народних. Календарских је укупно 24, док је народних 100 од чега је пет патронимика.² Укупан број носилаца имена износи 446 од чега је 312 народних (70%) и 134 календарских имена (30%).

Област Плав и Горње Полимље

Пет најчешћих календарских имена		Пет најчешћих народних имена	
Име	Учесталост	Име	Учесталост
Степан	33	Радич	61
Никола	27	Радоња	37
Иван	12	Вук	35
Ђурашин	10	Вукашин	26
Јован	8	Радохна	24

У области Плава и горњег Полимља је забележено укупно 195 појединачних имена, хришћанских и народних. Календарских је укупно 39, док је народних 156. Укупан број носилаца имена износи 846 од чега је 687 народних имена (81.2%) и 159 календарских (18.8%).

Вардиште и Тудоричевци³

Десет најчешћих хришћанских и народних имена (збирно)			
Име	Вардиште	Тудоричевци	Бројно
Богдан	1	5	6
<i>Никола</i>	1	4	5
Радич	0	3	3
<i>Иванко</i>	1	2	3
Ђурђ	0	3	3
<i>Дмишар</i>	1	2	3
Вукас	0	3	3
Бождар	1	2	3
<i>Сшејан</i>	0	2	2
Рајко	0	2	2

² Бојковић, Велишић, Бојанић, Милшић, Поповић.

³ Издвојена су посебно из разлога што се ради о некадашња два влашка катунa из ДХ, а која се могу идентификовати у попису из 1485; Курзивом су назначена хришћанска имена.

Село Лужани⁴

Народна имена	
Име	Учесталост
Бардо	2
Богдан	1
<i>Велич</i>	1
Влада	1
Вуја	1
Вук	1
Гргур	2
Грубан	1
Кеч	1
Лека	1
Љеш	2
Мазараћ	2
Ненко	1
Новак	3
Прогон	1
<i>Сџашиа/Сџаши</i>	1
Тола	2
<i>Укић/-ч</i>	2
Укупно	26

Календарска имена	
Име	Учесталост
Андреја	7
Дмитр	8
Ђин	6
Ђон	11
Ђорђи	2
Ђурђ	4
Ђурко	2
Ђурча	1
Лазар	1
Марко	2
Михаил	1
Михал	1
Никола	13
Павел	6
Павло	1
Петар	4
Роман	1
Степан	7
Тодор	1
Укупно	79

⁴ Такође, некадашње село дечанског властелинства; разлог да се село посебно издваја налази се у чињеници да је његов именослов изразито другачијег састава у односу на остала места која су анализирана у овом раду. Наиме, од збирно 105 забележених имена чак 75% потпада под календарска имена (укупно 79) док се свега 25% припада народном именослову (укупно 26). Такође, уочава се већа заступљеност имена типичних за албански етнички простор.





ДЕЧАНИ У СВЕТАУ АРХЕОГРАФСКИХ ИСТРАЖИВАЊА
ЗБОРНИК РАДОВА

Издавач
Народна библиотека Србије
Београд, Скерлићева 1

За издавача
Дејан Ристић

Техничко уређење и ликовно-графичка опрема
Мирослав Лазич

Лектура и коректура
Ана Килибарда

ISBN 978-86-7035-280-3

Штампа
CICERO PRINT, БЕОГРАД

Тираж
300 ПРИМЕРАКА

Илустрације на странама 5 и 346
Дечани 71, л. 3

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

091=163.1(497.115)(082)

ДЕЧАНИ у светлу археографских истраживања
/ уредник Татјана Суботин Голубовић. –
Београд : Народна библиотека Србије, 2012
(Београд : Цицero принт). – 344 стр. :
илустр. ; 28 cm

Тираж 300. - Напомене и библиографске
референце уз текст. – Summaries ; Резюме.

ISBN 978-86-7035-280-3

1. Суботин Голубовић, Татјана [уредник]
а) Манастир Дечани – Бирилски рукописи –
Зборници б) Бирилски рукописи – Манастир
Дечани – Зборници
COBISS.SR-ID 195882252



9 788670 352803